

KVINNORS OCH MÄNS POLITISKA ÅSIKTER OCH INTRESSE UNDER 30 ÅR

ELIN NAURIN OCH PATRIK ÖHBERG

Sammanfattning

Hur ser åsiktsskillnaderna ut mellan kvinnor och män i ett av världens mest jämställda länder? I tider av polarisering påstås det ibland att olika samhällsgrupper glider ifrån varandra. Frågan vi ställer i detta kapitel är huruvida det även gäller kvinnor och män. Tack vare de långa tidserier som de nationella SOM-undersökningarna erbjuder kan vi studera hur åsiktsskillnader mellan kvinnor och män har utvecklats under 30 år. Även om mycket har förändrats i samhället under de senaste åren visar resultaten att åsiktsskillnaderna mellan kvinnor och män är förhållandevis stabila.

I ”världens mest jämställda” land har viktiga jämställdhetsdebatter rasat de senaste åren. Den så kallade #metoo-rörelsen fick stor genomslagskraft i Sverige, bland annat genom att de stora dagstidningarna publicerade uppror där kvinnor från olika yrkeskategorier vittnade om sexuella övergrepp och andra typer av mäns våld mot kvinnor. När det här skrivs har samhällsbärande kulturinstitutioner som Svenska Akademien och Kungliga Dramatiska Teatern nyligen utsatts för hård kritik för sitt bristfälliga ansvarstagande i samband med framträdande mäns agerande gentemot kvinnor inom deras organisationer.

Upproten mot mäns övergrepp mot kvinnor sätter skillnaden mellan kvinnors och mäns syn på samhället i tydligt fokus. Så gör även det faktum att vi lever i tider av framgångar för nationalistiska och populistiska partier. På senare år har samhällsförändringar gjort att nya frågor hamnat på agendan såsom livsstilsfrågor och migration. I de nya strömningarna har forskare uppmärksammat att framgångarna för nationalistiska och populistiska partier påvisar att ett tydligt könsgap har uppstått. Män röstar i större utsträckning på nationalistiska/populistiska partier än vad kvinnor gör (Norris, 2005). Andra forskningsresultat visar att högerorienterade partier kan locka till sig kvinnliga väljare om de anammar tydliga feministiska inslag i sin politik (Campbell & Erzeel, 2018). Utvecklingen gör att frågor om jämställdhet och relationen mellan kvinnor och män har fått ytterligare dimensioner i det nya politiska landskap som håller på att växa fram.

I Sverige har Sverigedemokraternas framgångar på väljararenan gjort att en tydlig könsdimension etablerat sig i väljarnas röstmönster. I Sveriges Televisions vallokallundersökning (VALU) 2018 uppgav 24 procent av männen att de röstat på Sverigedemokraterna medan 13 procent av kvinnorna uppgav att de hade

gjort samma partival (SVT, 2018)). Skillnaden mellan kvinnors och mäns syn på Sverigedemokraterna har också ökat över tid. År 2005 när frågan om inställning till Sverigedemokraterna ställdes för första gången i den nationella SOM-undersökningen fanns det inte någon signifikant skillnad mellan könen. Kvinnor och män var lika kritiska till Sverigedemokraterna. På en ogillar-gillarskala mellan -5 och +5 låg männens genomsnittspoäng på minus 3,3 medan kvinnors hamnade på minus 3,5. I 2018-års SOM-undersökning är Sverigedemokraterna betydligt mindre impopulärt bland män (minus 1,7) än bland kvinnor (minus 2,8). Skillnaden mellan kvinnor och män har alltså femdubblats under dessa år.¹ Vidare har både framgångar och motgångar för kvinnliga partiledare initierat diskussioner om villkoren för kvinnor i politikens finrum (Kinberg Batra, 2018; Ohlsson, 2017).

Tanken med det här kapitlet är att ta ett steg tillbaka och uppdatera kunskapen om könsskillnader i politiska uppfattningar i Sverige. Vi hämtar inspiration från tidigare översikter över svenska kvinnors och mäns politiska ställningstaganden (se till exempel Oskarson & Wängnerud, 1996; Oskarson & Rohdén, 2002; Rohdén m fl, 2012; Oskarson & Wängnerud, 2013). Dessa studier har haft delvis olika fokus och har använt delvis olika datakällor. Vårt kapitel är skrivet med en tanke att uppdatera deras tidsserier utifrån de senaste årens SOM-data. De långa tidsserier som finns i SOM-institutets mätningar gör det möjligt att studera könsskillnader i politiska uppfattningar över tid i Sverige och studera om dagens polariserade samhällsklimat har inneburit att kvinnor och män gör mer olika ställningstaganden. Sedan Oskarson och Wängnerud (2013) gjorde den senaste uppdateringen av könsskillnader i åsikter (med data från de svenska valundersökningarna fram till och med 2010) har Sverige klivit in i ett annorlunda politiskt landskap. Frågor som politiserar relationen mellan kvinnor och män har hamnat högt på dagordningen och vi ser att forskare och debattörer deltar i intensiva diskussioner i frågor som berör kvinnors utsatthet, klädsel och livsstilar (se till exempel Göndör, 2017; Witt Brattström, 2019).

I kapitlet analyserar vi skillnader i kvinnors och mäns syn på de klassiska frågor om ideologi och sakfrågeåsikter som ställts i de nationella SOM-undersökningarna. Mer specifikt fokuserar vi på hur kvinnor och män placerar sig längs vänster-högerskalan, deras politiska intresse och hur åsiktsförskjutningarna ser ut i ett antal sakfrågor: inställning till flyktmottagandet, jämställdhet, offentlig sektor, privatiserad sjukvård och sextimmars arbetsdag.

Könsskillnader i politiska uppfattningar

Hur relevant är det egentligen att tala om könsskillnader i politiska uppfattningar i en av världens mest jämställda länder? Maria Oskarson och Lena Wängnerud har bidragit med de mest omfattande översikterna över svenska kvinnors och mäns olika politiska uppfattningar. I deras senaste gemensamma publikation (2013) diskuterar de skillnader mellan kvinnors och mäns politiska deltagande samt uppfattningar

i politiska frågor (politikens ”form” respektive ”innehåll”). Slutsatsen de drar är att könsskillnader har minskat i Sverige när det gäller valdeltagande, medlemskap i politiska partier och politiskt intresse. Politikens grundläggande förutsättningar blir på så vis alltmer lika för kvinnor och män i Sverige. Däremot kvarstår viktiga skillnader i politiska uppfattningar. Särskilt pekar Oskarson och Wängnerud på skillnader i synen på de två största partierna, Socialdemokraterna och Moderaterna. Valet 2010 uppvisade rekordstora skillnader i partisympati mellan kvinnor och män (se också Oscarsson & Holmberg, 2013). Skillnader syns också när det gäller hur kvinnor och män prioriterar mellan olika sakfrågor samt när det gäller vilka frågor som de baserar sitt val av parti på. Kvinnor nämner oftare sociala frågor än vad män gör när de ombeds motivera sitt val av parti och skillnaden har ökat under det senaste decenniet. När det gäller klassiska vänster-högerfrågor (storleken på offentlig sektor och huruvida sjukvården ska bedrivas i privat regi), finner Oskarson och Wängnerud mindre skillnader än i frågor som har en tydligare koppling till kvinnors egna levda erfarenheter (i Oskarsons och Wängneruds fall synen på pornografi och sextimmars arbetsdag).

Enligt forskningen om så kallade sociala roller borde skillnaden mellan män och kvinnor minska i takt med att samhället individualiseras. Att samhället individualiseras betyder att individens egna val ges större utrymme. I mer jämställda länder har kvinnor större möjligheter att utbilda sig och kan delta på arbetsmarknaden på samma villkor som män. I och med att män och kvinnor i allt större utsträckning delar samma erfarenheter blir förväntningarna att åsiktsskillnaderna mellan män och kvinnor ska bli mindre. Samtidigt pekar forskare på att den största delen av arbetet i hemmet fortfarande görs av kvinnor och att detta fortfarande skapar skillnader i erfarenheter mellan kvinnor och män som har politisk relevans. Via detaljerade frågor om hur hemmaarbetet fördelas, kan till exempel Rohdén, Nyman och Edström (2012) dra slutsatsen att kvinnor tar det största ansvaret för hemmet. Däremot har svenska kvinnor och män på senare år kommit att dela ungefär lika på omsorgen om barnen, även om det är fler kvinnor än män som tar själva huvudansvaret när det kommer till barnens omvårdnad. Liknande frågor ställda av SCB visar att fördelningen av hemmaarbetet har blivit mer jämställt över tid (Rodhen m fl, 2012).

Mycket om forskningen kring könsskillnader i politiska uppfattningar kommer från USA. Där har forskare kunnat fastslå hur män och kvinnor skiljer sig åt när det gäller stöd till politiska förslag om satsningar på generell välfärd och mer resurser till de svagaste i samhället (Howell & Day, 2000; Huddy m fl, 2008; Norrander, 2008). En av de mest omfattande analyserna av utvecklingen över tid kommer från Cotter, Hermsen och Vanneman (2011). De finner att amerikanska mäns och kvinnors syn på könsroller närmade sig varandra mellan 1970- och 1990-talen. Därefter har dock minskningen i skillnaderna stannat upp. Författarna talar om att könsskillnaderna har nått en ”plata” där mäns och kvinnors åsikter numer inte längre närmar sig varandra, utan verkar ha stannat i en (åtminstone för tillfället) bevarad

åsiiktsskillnad. Författarnas förslag på vad som orsakar att skillnaderna inte fullt ut har försvunnit är att normer om feminism och normer om ”hemmamammor” ger en dubbelhet till den amerikanska kontexten (se även Burns & Gallagher, 2010).

Andra forskare talar om att jämställda samhällen möjliggör för kvinnor och män att välja mer fritt, och att skillnader som hör hemma i grundläggande biologiska erfarenheter kan göra att sådana skillnader får större spelutrymme. En sådan tolkning innebär att jämställda samhällen ”uppmuntrar” vissa skillnader mellan kvinnor och män, snarare än uttraderar dem. Sådana grundläggande biologiska erfarenheter kan ha att göra med graviditet, barnafödande och amning, eller med erfarenheter av kroppsarbete och sexualitet. En betydande del av forskningen har ägnats åt att förklara könsskillnader genom den arbetsdelning som utgått från mäns och kvinnors olika fysiska egenskaper (Eagly m fl, 2004; Diekman & Schneider, 2010). Även om dagens samhällen lägger mindre vikt vid kroppsarbete än vad som var fallet förr så kan man anta att fördelningen av arbetsuppgifter skapade sociala roller som lever kvar och som kan göra att kvinnor idag väljer annorlunda än män. Forskningen utgår dessutom ofta från att olika sociala roller för män och kvinnor interagerar med personlighetsdrag, politiska preferenser och intressen (Diekman & Schneider, 2010). Forskare har också funnit att valdeltagande sjunker mer för kvinnor än för män när bebisen är nyfödd, vilket eventuellt är en effekt av biologiska skillnader då förlossning och amning (uppenbarligen) är mer fysiskt krävande för kvinnor än män (Bhatti et al 2018). Forskning om graviditetens och förlossningens betydelse för individens syn på och deltagande i samhället har nyligen initierats vid Göteborgs universitet via ett samarbete mellan statsvetare, barnmorskor och förlossningsläkare, vilket också indikerar forskarsamhällets intresse för skillnader mellan mäns och kvinnors biologiska livserfarenheter (det så kallade Gothenburg Research Center on Pregnancy and Politics, för en översikt se KAW 2019).

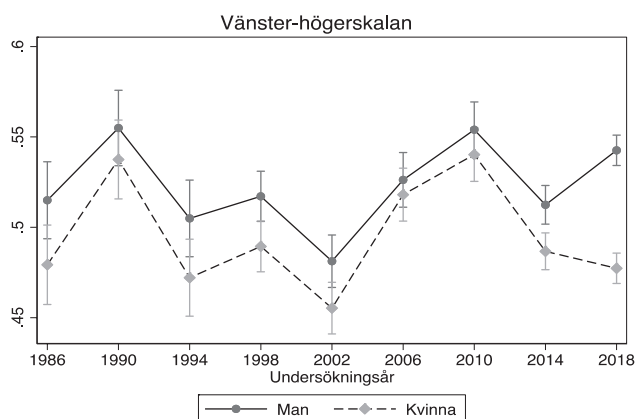
Kvinnor och mäns ideologiska uppfattningar

Sverige är ett av de länder där vänster-högerskalan har allra starkast förklaringskraft (Oscarsson & Holmberg, 2016). Det betyder i korthet att människor orienterar sig i olika sakfrågor utifrån hur de placerar sig på den ideologiska axeln vänster-höger. Även om vänster-högerskalan har tappat lite av sin förklaringskraft på senare år, är det fortfarande den politiska dimension som människor i första hand orienterar sig efter (Oscarsson, 2017). Vi börjar därför vår undersökning med att studera om det skett några förskjutningar mellan kvinnor och män på denna centrala politiska dimension.

Figur 1 säger oss att män och kvinnor historiskt inte har placerat sig långt ifrån varandra på vänster-högerskalan. Från 1986 och framåt har svenskarnas ideologiska placeringar varierat mellan olika tidpunkter. Kvinnor och män har följt varandra likt en pardans i dessa svängningar. Under de senaste åren har något emellertid hänt. Män har blivit mer höger, medan kvinnor istället blivit något mer vänster. Om dagens siffror ska sättas in i ännu längre tidsperspektiv kan sägas att efter

andra världskriget var det männen som låg mer till vänster än vad kvinnor gjorde. Men på 1980-talet skedde en viss förskjutning där männen tenderade att bli mer höger (Holmberg, 1984). Motsvarande mönster finns även i andra delar av Europa. Kvinnor har gått till vänster, medan männen har tagit en högersväng (Iversen & Rosenbluth, 2006). I dagens Sverige kan vi alltså konstatera att kvinnor och män har gått åt olika håll på den helt centrala politiska skiljelinjen. Vi ser inte att svars-personerna nödvändigtvis anger mer extrema värden längs skalan, men att kvinnor och män inte längre följer varandra på samma sätt som de gjort under tidigare år.

Figur 1 Hur kvinnor och män har placerat sig på vänster-högerskalan, 1986–2018 (OLS-koefficienter)

Kommentar: Frågan löd 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?'. Svartalalternativen var 'Klart till vänster', 'Något till vänster', 'Varken till vänster eller höger', 'Något till höger' samt 'Klart till höger'. I figur 1 går skalan mellan 0 = Mycket till vänster till 1 = Mycket till höger. Siffrorna i figur 1 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, politiskt intresse och om det finns barn i hushållet. I figuren syns regressionskoefficienterna för kvinnor respektive män i den enskilda sakfrågan. När staplarna går ihop med varandra betyder det att inte det finns någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2018.

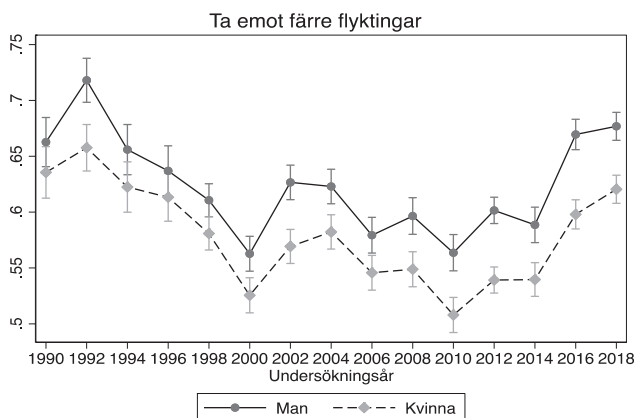
Kvinnor och mäns inställning i olika politiska sakfrågor

Det går att spekulera kring orsakerna till att män och kvinnor tenderar att glida ifrån varandra på vänster-högerskalan. En orsak skulle kunna vara vår tids omdebatterade flyktningmottagande som i allt större utsträckning har polariserats efter vänster-högerdimensionen (för en mer ingående diskussion kring flyktningfrågans utveckling över tid, se Marie Demkers kapitel i denna bok). Flyktningfrågan har idag etablerat

sig om en av de viktigaste frågorna på väljarnas agenda. Det märktes inte minst i valet 2018. I partiernas valmanifest kunde väljarna för första gången ta del av ett brett utbud av sakpolitiska ställningstaganden som kopplade till migrations- och integrationsfrågor (Björkdahl & Naurin, 2018).

I figur 2 framgår det att kvinnor och män ofta har haft något olika betoningar när det kommer till flyktingmottagandet. Men fram till 2000-talet var dessa skillnader för små för att bli signifikanta i analyser med relevanta kontroller (med undantag för perioden då partiet Ny Demokrati var starkt). Under nästan hela 2000-talet har det dock funnits signifikanta skillnader mellan kvinnor och män, däremot har de inte markant ökat under de senaste åren. Till skillnad från vänster-högerdimensionen så följer kvinnor och män varandra i flyktingfrågan. Båda grupperna har blivit mer kritiska till flyktingmottagandet.

Figur 2 *Kvinnor och mäns inställning i flyktingfrågan, 1990–2018 (OLS-koefficienter)*

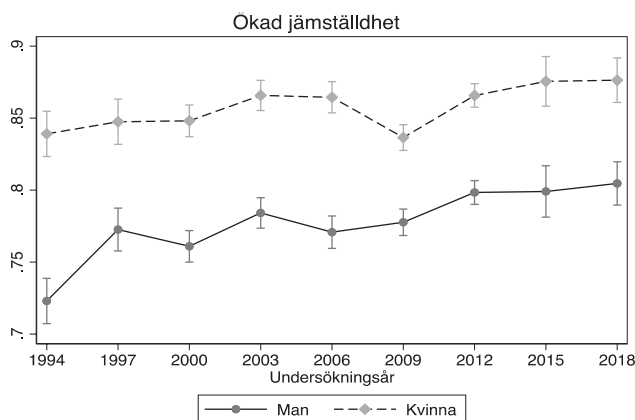
Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din uppfattning om följande förslag? Ta emot färre flyktingar i Sverige'. Svartalternativen var 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken ett bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' samt 'Mycket dåligt förslag'. I figur 2 går skalan mellan 0 = Mycket dåligt förslag till 1 = Mycket bra förslag. Siffrorna i figur 2 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, politiskt intresse, om det finns barn i hushållet och politisk ideologi. Om staplarna i figuren går ihop med varandra finns inte någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1990–2018.

I jämförelse med andra länder är Sverige ett av de länder som allra mest omhuldar idén om jämlikhet mellan könen (Grönlund & Halleröd, 2008; Inglehart & Norris, 2003). SOM-undersökningarna ger möjlighet att följa synen på jämställdhet som politisk fråga. I ljuset av #metoo-rörelsen, men också efter Feministiskt

Initiativets framgångar i Europaparlamentsvalet 2014 har jämställdhet funnits med i den politiska diskussionen. I Vallokalundersökningen (VALU) 2018 blev jämställdhetsfrågan placerad av väljarna som en av de allra viktigaste valfrågorna. En tänkbar utveckling skulle kunna vara att kvinnor och män har kommit att se på jämställdhet på olika sätt i takt med att jämställdhetsarbetet har gått framåt. Rent krasst innebär ett mer jämställt samhälle att fler män utsätts för större konkurrens, till exempel när tjänster ska tillsättas (Besley m fl, 2017).

Figur 3 Kvinnor och mäns inställning till jämställdhet, 1993–2018 (OLS-koefficienter)

Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din uppfattning om följande förslag? Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män'. Svartalternativen var 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken ett bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' samt 'Mycket dåligt förslag'. I figur 3 går skalan mellan 0 = Mycket dåligt förslag till 1 = Mycket bra förslag. Siffrorna i figur 3 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, politiskt intresse, om det finns barn i hushållet och politisk ideologi. Om staplarna i figuren går ihop med varandra finns inte någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

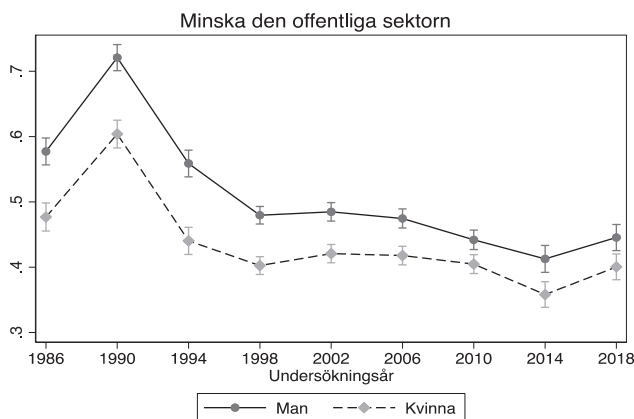
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1993–2018.

Figur 3 visar att skillnaden mellan kvinnors och mäns syn på vikten av jämställdhet inte har ökat över tid. Istället kan vi se en svag tendens mot att skillnaderna har minskat. I huvudsak beror det på att män har blivit mer positivt inställda till jämställdhet. När frågan började ställas i SOM-undersökningarna 1993 hade valresultatet 1991 skapat stor debatt. För första gången hade andelen kvinnor i parlamentet gått ner. För varje val sedan 1920-talet hade andelen kvinnor i parlamentet ökat. Utvecklingen hade inte gått fort, men åt rätt håll. Den positiva trenden bröts emellertid när Ny Demokrati kom in i parlamentet 1991. Andelen kvinnliga ledamöter sjönk från 37 procent till 33 procent. Ett feministiskt nätverk

bildades, Stödstrumporna, för att sätta press på de etablerade partierna att rekrytera fler kvinnor till riksdagen. Om partierna inte ansträngde sig hotade nätverket med att bilda ett eget parti för att driva på i jämställdhetsfrågor. Partierna hörsammade till del uppmaningen. Efter valet 1994 var andelen kvinnliga ledamöter 40 procent och svenska regeringar har sedan dess haft jämn representation av män och kvinnor (Öhberg & Wängnerud, 2014). Det är därför intressant att det är efter valet 1994 som män på ett märkbart sätt anser att jämställdhet är en viktig fråga. Därefter har män i maklig takt i allt större utsträckning uppfattat jämställdhet som av stor betydelse. 1994 ansåg 29 procent att jämställdhet var en mycket viktig fråga, 2018 var siffran uppe i 51 procent.

Enligt tidigare studier har det funnits åsiktsskillnader mellan kvinnor och män gällande inställningen till den offentliga sektorns storlek (Oskarson & Rohdén, 2002). En tänkbar orsak till att kvinnor och män har olika inställning till den offentliga sektorn som brukar nämnas är att kvinnor i större utsträckning är beroende av att till exempel barnomsorg och hälsovård fungerar. I takt med att allt fler män tar ut föräldraledighet och tillbringar mer tid med barnen skulle vi kunna tänka oss att män får fler erfarenheter av den offentliga sektorn och därmed bli mindre intresserade av att minska dess omfång (Oskarson & Rohdén, 2002; se också Stensöta 2019).

Figur 4 *Kvinnors och mäns inställning till att minska den offentliga sektorn, 1986–2018 (OLS-koefficienter)*

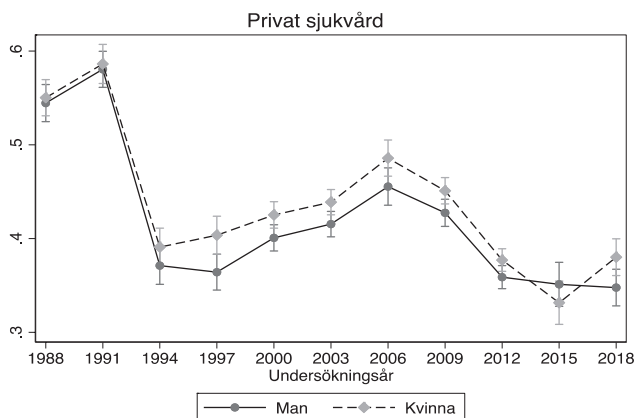
Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din uppfattning om följande förslag?'. 'Minska den offentliga sektorn'. Svartalternativen är 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken ett bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' samt 'Mycket dåligt förslag'. I figur 4 går skalan mellan 0 = Mycket dåligt förslag till 1 = Mycket bra förslag. Siffrorna i figur 4 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, politiskt intresse, om det finns barn i hushållet och politisk ideologi. Om staplarna i figuren går ihop med varandra finns inte någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2018.

När vi tittar på figur 4 kan vi konstatera att skillnaderna mellan kvinnor och män faktiskt har minskat över tid. Under 1980- och 90-talen och ända fram till 2010 var åsiktsskillnaderna tydliga mellan könen. Men de senaste åtta åren har någonting hänt. Fortfarande skiljer sig könen åt i frågan om den offentliga sektorns storlek, men om tendensen fortsätter kommer skillnaderna snart försvinna. Det betyder att inställningen till den offentliga sektorns storlek i allt lägre utsträckning kan förklaras av svarspersonernas kön.

En fråga som ligger nära den offentliga sektorns storlek är dess organisering. Privata alternativ i offentlig sektor har funnits med i debatten sedan Olof Palme och Lex Pysslingen på mitten av 1980-talet (Bergh, 2014). Idag består cirka 20 procent av kommunernas kostnader för den omsorgsverksamhet som köps in av ersättningar till privata aktörer (SKL, 2015.). De privata aktörerna ser ut att vara här för att stanna. Likaså ser debatten kring vinstbegränsningar ut att vara en fråga som ständigt återkommer. Frågan gällande privata aktörer är dock inte en fråga som skiljer kvinnor och män åt. I varje fall inte när det kommer till att privatisera mer av sjukvården. Ända sedan SOM-institutet började ställa frågor om inställning till att bedriva mer sjukvård i privat regi i slutet av 1980-talet har privatiseringen av sjukvården varit en fråga där män och kvinnor delat åsikter.

Figur 5 Kvinnor och mäns inställning till att bedriva mer sjukvård i privat regi, 1987–2018 (OLS-koefficienter)

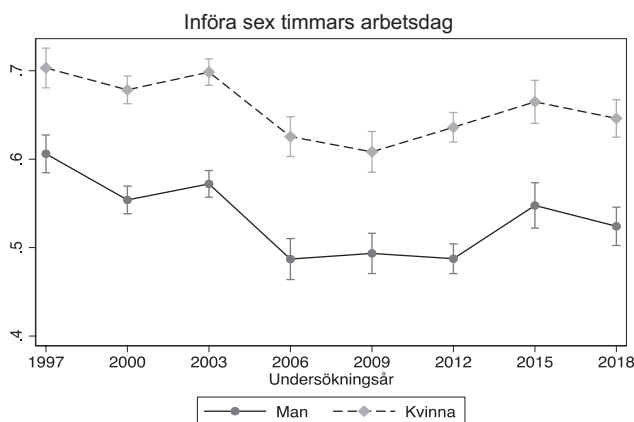

Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din uppfattning om följande förslag? Bedriva mer av sjukvården i privat regi'. Svarsalternativen var 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken ett bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' samt 'Mycket dåligt förslag'. I figur 5 går skalan mellan 0 = Mycket dåligt förslag till 1 = Mycket bra förslag. Siffrorna i figur 5 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, politiskt intresse, om det finns barn i hushållet och politisk ideologi. Om staplarna i figuren går ihop med varandra finns inte någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1987–2018.

I och med att kvinnor för det mesta tar störst ansvar för barn och hushåll har det framförts argument om att arbetstiden borde anpassas efter kvinnors dubbelarbete, det vill säga att de arbetar både i hemmet och på jobbet. En sådan anpassning är att åtta timmars arbetsdagar borde minska till sex timmar. Forskare har under en längre tid kunnat notera att kvinnor och män har olika inställningar i frågan om sex timmars arbetsdag (Oskarson & Wängnerud, 2013; Rohdén m fl, 2012). Kvinnor är generellt mer positiva till reformen än vad män är. Om vi nu tar in 20-årigt perspektiv på frågan kan vi se att inte mycket har hänt beträffande skillnaden mellan kvinnor och män. Under de 20 år som frågan har mätts har avståndet varit mer eller mindre konstant. Kvinnor är klart mer positiva till förslaget om sex timmars arbetsdag än vad män är. Över tid kan vi dock se att både kvinnor och män är något mindre övertygade om förslagets förtjänster 2018 än vad de var 1997. Tittar man på andelen som tyckte att förslaget var mycket bra 1997 så var det 25 procent för män och 36 procent bland kvinnor. 2018 hade andelen för män sjunkit till 18 procent respektive 30 procent för kvinnor.

Figur 6 *Kvinnor och mäns inställning till att införa sex timmars arbetsdag, 1997–2018 (OLS-koefficienter)*

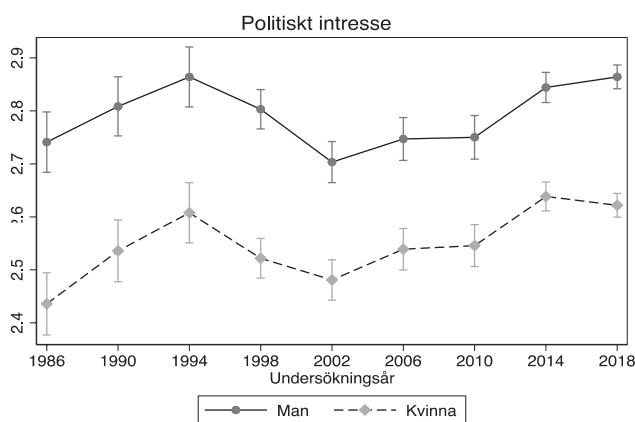
Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din uppfattning om följande förslag? Införa sex timmars arbetsdag'. Svartalternativen var 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken ett bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' samt 'Mycket dåligt förslag'. I figur 6 går skalan mellan 0 = Mycket dåligt förslag till 1 = Mycket bra förslag. Siffrorna i figur 6 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, politiskt intresse, om det finns barn i hushållet och politisk ideologi. Om staplarna i figuren går ihop med varandra finns inte någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1997–2018.

Kvinnor och mäns politiska intresse

Avslutningsvis: Har det polariserade samhällsklimatet och de ökade medvetenheten om skillnaderna i kvinnors och mäns förutsättningar ökat kvinnors intresse för politik i relation till männens? Åsiktsskillnader är en sak, men det finns även ett antal, för den statsvetenskapliga forskningen besvärande oförklarade, skillnader mellan kvinnors och mäns politiska beteende. Ett sådant är intresset för politik. Män är generellt sett mer intresserade av politik än vad kvinnor är (Dow, 2009; jfr Oskarson & Wängnerud, 2013).

Figur 7 Kvinnor och mäns intresse för politik, 1986–2018 (OLS-koefficienter)

Kommentar: Frågan löd 'Hur intresserad är du i allmänhet av politik?'. Svarsalternativen var 'Mycket intresserad', 'Ganska intresserad', 'Inte särskilt intresserad' samt 'Inte alls intresserad'. I figur 7 går skalan mellan 0 = Inte alls intresserad 1 = Mycket intresserad. Siffrorna i figur 7 är under kontroll för ålder, utbildning, inkomst, om det finns barn i hushållet och politisk ideologi. Om staplarna i figuren går ihop med varandra finns inte någon signifikant skillnad mellan könen. Om det däremot finns en skillnad betyder det i sin tur att det finns en signifikant skillnad mellan kvinnor och män ($p = 0,05$).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2018.

I figur 7 kan vi notera att kvinnor faktiskt är mer intresserade av politik idag än vad de var för 30 år sedan. Detsamma gäller dock även för männen. Det gör att skillnaderna mellan kvinnor och män inte har förändrats på något tydligt sätt under de senaste åren. Möjligtvis har gapet minskat sedan 1980-talet, men inte med mycket. Det finns olika teorier till varför män oftast har större intresse för politik än kvinnor. I de politiska församlingarna runt om i världen finns det fler män som är med och fattar viktiga beslut än kvinnor (Childs & Dahlerup, 2018). En orsak till kvinnors lägre intresse för politik skulle därför kunna vara kopplad till bristen av kvinnliga förebilder i politiken och att politiken uppfattas som en i

huvudsak manlig domän (Wolbrech & Campbell, 2007). Med det i beaktande är Sverige ett intressant fall. Under den uppmätta tidsperioden har landet gått mot en relativt jämn könsfördelning i våra politiska församlingar. Men trots det ser vi fortfarande en tydlig skillnad i politiskt intresse när frågan ställs som den gör i SOM-undersökningarna.

Avslutning

Det här kapitlet har skrivits för att ta tempen på könsskillnader i svensk politik i tider då jämställdhetsfrågor och skillnader mellan kvinnors och mäns levnadsvillkor spelar stor roll i den allmänna debatten. Går det att se några trender mot större eller mindre skillnader i politiska uppfattningar och politiskt intresse mellan kvinnor och män i tider av #metoo-rörelsen, ”Trumpifieringen” av medieinnehåll och nationalistiska/populistiska partiers framgångar? Vårt kapitel visar att det rör sig när det gäller skillnader mellan kvinnor och män, men att det inte är helt lätt att slå fast åt vilket håll. Vi hittar en grundläggande skillnad i ideologiska vänster-högeruppfattningar där kvinnor blivit mer vänster och män mer höger. Vi hittar också en närmast konsoliderad skillnad i flyktingfrågan och i frågan om sex timmars arbetsdag. Dessa skillnader ställs dock i kontrast mot minskade skillnader i jämställdhetsfrågan och i frågan om storleken på den offentliga sektorn. Det finns därmed inte någon enhetlig utvecklingstrend när det gäller skillnader mellan kvinnor och mäns politiska attityder. Likväl visar resultaten att även i ett av världens mest jämställda länder är det fortfarande relevant att studera kön när vi ska förstå politiska attityder och politiskt beteende.

Not

- ¹ Det ska dock sägas att Sverigedemokraterna inte är det parti där vi har de största åsiktsskillnaderna mellan könen. Vänsterpartiet är istället det parti som har störst skillnad mellan könen. Där är avståndet mellan kvinnor och män 3,6 poäng (SOM-undersökningen 2018).

Referenser

- Bhatti, Yosef, M. Hansen, Kasper, Naurin, Elin, Stolle, Dietlind & Wass, Hanna (2019). Can you deliver a baby and vote? The effect of the first stages of parenthood on voter turnout, *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 29(1), 61–81.
- Bergh, Andreas (2014). *Sweden and the revival of the capitalist welfare state*. Cheltenham, UK, Northampton, MA Edward Elgar Publishing.
- Besley, Tim, Folke, Olle, Persson, Torsten & Rickne, Johanna (2017). Gender quotas and the crisis of the mediocre man: Theory and evidence from Sweden. *American economic review* 107(8), 2204–2242.

- Björkdahl, Christian & Naurin, Elin (2018). Vad lovar partierna att göra i migrationspolitiken 2018–2022? Bloggtext hos Politologerna, 6 september. <https://politologerna.wordpress.com/2018/09/06/vad-lovar-partierna-att-gora-i-migrationspolitiken-2018-2022/>
- Burns, Nancy & Gallagher, Katherine (2010). Public opinion on gender issues: The politics of equity and roles. *Annual Review of Political Science* 13, 425–443.
- Campbell, Rosie & Erzeel, Sivia (2018). Exploring gender differences in support for rightist parties: the role of party and gender ideology. *Politics & Gender* 14(1), 80–105.
- Childs, Sarah, & Dahlerup, Drude (2018). Increasing women's descriptive representation in national parliaments: the involvement and impact of gender and politics scholars. *European Journal of Politics and Gender* 1(1–2), 185–204.
- Cotter, David, Hermsen, Joan & Vanneman, Reeve (2011). The end of the gender revolution? Gender role attitudes from 1977 to 2008. *American Journal of Sociology* 117(1), 259–289.
- Dow, Jay (2009). Gender Differences in Political Knowledge: Distinguishing Characteristics Based and Returns-Based Differences. *Political Behavior* 31(1), 117–136.
- Eagly, Alice, Diekmann, Amanda, Johannesen-Schmidt, Mary & Koenig, Anne (2004). Gender gaps in sociopolitical attitudes: A social psychological analysis. *Journal of personality and social psychology* 87(6), 796–816.
- Forting-Rittberger, Jessica (2016). Cross-National Gender Gaps in Political Knowledge. How Much is Due to Context? *Political Research Quarterly* 69(3), 391–402.
- Grönlund, Anne & Halleröd, Björn (red) (2008). *Jämställdhetens pris*. Umeå: Boréa.
- Göndör, Eli (2017). *Religionskollision: majoritet, minoritet och toleransens gränser*. Stockholm: Timbro.
- Holmberg, Sören (1984). *Väljare i förändring*. Stockholm: Liber Förlag.
- Howell, Susan & Day, Christine (2000). Complexities of the gender gap. *Journal of Politics* 62(3), 858–874.
- Huddy, Leonie, Cassese, Erin & Lizotte, Mary-Kate (2008). *Sources of political unity and disunity among women*. Chicago: University of Illinois Press.
- Inglehart, Ronald & Norris, Pippa (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Iversen, Torben & Rosenbluth, Frances (2006). The Political Economy of Gender: Explaining Cross-National Variation in the Gender Division of Labor and the Gender Voting Gap. *American Journal of Political Science* 50(1), 1–19.
- KAW (2019). Knut och Alice Wallenberg stiftelses intervju med Elin Naurin: <https://kaw.wallenberg.org/forskning/hon-studerar-vad-graviditet-gor-med-var-syn-pa-politik>
- Kinberg Batra, Anna (2018). *Inifrån*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.

- Norrander, Barbara (2008). The history of the gender gaps. I Lois Duke Whitaker (red) *Voting the gender gap*. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Norris, Pippa (2005). *Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*. New York: Cambridge University Press.
- Ohlsson, Birgitta (2017). *Duktiga flickors revansch*. Stockholm. Bokförlaget Forum.
- Oscarsson, Henrik (2017). Det svenska partisystemet i förändring. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören (2016). *Svenska väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Oskarson, Maria & Rohdén, Helena (2002). Könsskillnader i politiken – mönstren består. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Det våras för politiken. Trettiotvå artiklar om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Oskarson, Maria & Wängnerud, Lena (1996). Vem representerar kvinnorna? I Bo Rothstein & Bo Särilvik (red) *Vetenskapen om politik. Festskrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.
- Oskarson, Maria & Wängnerud, Lena (2013). The Story of the Gender Gap in Swedish Politics: Only Partially Diminishing Differences. I Stefan Dahlberg, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud (red), *Stepping stones: Research on political representation, voting behavior and quality of government*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Rohdén, Helena, Nyman, Carin & Edström, Maria (2012). Påverkar omsorgsansvar våra åsikter? I Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- SKL (2015). Köp av verksamhet 2014. Kommuner, landsting och regioner 2006–2014. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting. <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-079-5.pdf?issuysl=ignore> [Besökt 2019-05-02]
- Stensöta, Helena (2019). Does care experience affect policy interests? Male legislators, parental leave, and political priorities in Sweden. *Politics & Gender*. Publicerad online 3 januari 2019.
- SVT (2018). SVT:s Valu: SD största parti bland män. 2018-11-09. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/svt-s-valu-sd-storsta-parti-bland-man> [Besökt 2019-05-02]
- Witt-Brattström, Ebba (2019). *Historiens metoo-vrål: är jag inte människa*. Stockholm: Nordstedts.
- Wolbrecht, Christina & David E. Campbell, David E. (2007). Leading by Example: Female Members of Parliament as Political Role Models. *American Journal of Political Science* 51(4), 921–939.
- Öhberg, Patrik & Wängnerud, Lena (2014). Testing the Impact of Political Generations: The Class of 94 and Pro-feminist Ideas in the Swedish Riksdag. *Scandinavian Political Studies* 37(1), 61–81.